

tuottavat jatkuvasti uusia näkökulmaltaan tuoreita tutkimuksia. Talvisota on yhä edelleen myös muuan niistä itsenäisen Suomen historian hetkistä, jotka kiinnostavat kansainvälistä yleisöä. Kolme kuukautta kestänyt talvinen selkkauus Suomen ja Neuvostoliiton välillä Molotov-Ribbentrop-sopimuksen aikana lukeutuu niihin toisen maailmansodan käännteisiin, joka tarjoaa astetta erikoisemman tulokulman laajempaan maailmanpaloon, ja tässä mielessä myös englanninkieliselle tutkimukselle on vankka tilaus. Sotahistorian ekspertti ja Itä-Suomen yliopiston tutkija Pasi Tuunainen on kovatasoiselle Palgrave Macmillan -kustantamolle kirjoittamassaan teoksessa *Finnish Military Effectiveness in the Winter War 1939–1940* laatinut englanninkielisen maailman luettavaksi talvisotaa käsittelevän sotatieteellisen tutkimuksen, jonka voi hyvin perustein katsoa uudeksi kulmakiveksi Suomen vuoden 1939–1945 sotien uudemmassa historiankirjoituksessa.

Kuten Tuunaisen teoksen otsikkokin ilmaisee, tutkimuksen keskiössä on kysymys sotilaallisesta tehokkuudesta. Teoksen lähtökohta tämän kysymyksen käsitteilyyn on vankasti sotatieteissä, ja Tuunainen tuo tämän analyysin kokonaan uudelle tasolle tavalla, joka antaa suuntaviittoja tuleville tutkimuksille. Kirja on kaikessa perinpohjaisuudessaan hyvin haastava ja koukuttava samalla tavoin kuin vaikkapa Martin van Creveldin varhaiset teokset. Kirjassa on lähestulkoon yhden konfliktin sotatieteellisen tapaustutkimuksen klassikon ainekset.

Sotatieteellinen perspektiivi näkyy jo johdannossa, jossa Tuunainen lähestyy kysymystä Suomen armeijan tehokkuudesta monisäikeisesti. Tutkimuksen lähtökohdat nojaavat laajaan, Richard Overysta ja Stephen Biddlestä aina Barry R. Poseniin ja Caitlin Talmadgeen ulottuvaan kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. ”Tehokkuuden” luonne ei Tuunaisen tarkastelussa rajoitu vain raakaan suhteeseen materiaalisten resursien ja niiden turvin taistelukentällä lunastetun, vihollisille tuotetuissa tappioissa mitattavan menestyksen välillä. Tuunainen nostaa esiin myös poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset kysymykset; kansanvaltaisen maan ja kansalaisyhteiskunnan vaikutuksen sotailaitoksen toimivuuteen, suhteellisen yhteiskunnallisen tasa-arvon merkityksen ammattisotilaiden ja reserviläisten kyvylle toimia rintamalla, sekä myös nationalismien ja kansansivistyksen painoarvon kulttuurisina tekijöinä.

Kaikki nämä ovat selityksiä, jotka ovat totta kai jo perinteisesti saaneet sijansa talvisodan aikaisen Suomen taistelua käsiteltäessä. Tuunaisen teoksen ehdoton arvo on siinä, että hän peilaa systemaattisesti kysymystä talvisodan ajan Suomen sotilaallisesta suorituskyvystä ensi kerran kattavassa, uusimmassa kansainvälisessä sotatieteellisessä kontekstissa. Tuunainen ei varsinaisesti vihkidy mihinkään tiettyyn teoriaan sotilaallisesta tehokkuudesta, vaan hyödyntää talvisotaa tarkastellessaan monia eri näkökohtia, mikä on tapaustutkimukselle

Uutta sotahistoriaa uusimman sotatieteen valossa

Pasi Tuunainen:
Finnish Military Effectiveness in Winter War 1939–1940. Palgrave Macmillan 2016. 266 s.
 ISBN 978-1-137-44604-6.

Suomen talvisota on niitä historianvaiheita, joiden luulisi olevan jo perin pohjin tutkittu, mutta jotka silti

asiallinen lähtökohta. Teoksen historiografinen pohjustus on vankalla pohjalla, ja esiteltyjen yksityiskohtien määrä on vaikuttava.

Tuunainen käy kirjassaan lävitse Suomen armeijan päällystökoulutuksen, suomalaisen upseeriston jääkäripainotteisuuden, esikuntatyön, asevelvollisten ja reserviläisten aseman, Saksasta omaksutun *Auftragstaktik*-periaatteen mukaisen hajautetun komentorakenteen, yksilöllisen johtajan sekä yksittäistaistelijan roolin ja monet muut talvisotatutkimuksesta tutut asiat. Teos käsittelee nämä kaikki kaunopuheisella englannilla ja luo onnistuneen panoraaman talvisotaan joutuneen Suomen asevoimista kaikessa vivahteikkudessaan.

Edellä kuvaillun ”kovan” sotatutkimuksen ohella Tuunainen tosiaan sivuaa myös kulttuurisia syitä suomalaisen sodankäynnin tehokkuudelle. Näissä kohdissa teos ehkä hieman kompastelee nationalismin analyysissään ja painottaa hetkellisesti suomalaisille itselleen mieluisia kansallisen omakuvan piirteitä. Näihin lukeutuvat pohjoismaisen yhteiskunnan perinteinen laillisuususko, luterilainen etiikka ja vieläpä sisu, jotka kaikki todetaan ohimennen ykskantaan ikään kuin itsestäänselvyyksinä. Toisaalta teos kertoo näissä kohdissa myös osuvasti tutkimuksessa toistuvasti osoitetun osnonkorostuneen merkityksen talvisodan ajan Suomessa, joka on hyväksytty tosiseikka. Samaten myös kansalaisyhteiskunnan asteittainen eheytyminen vuoden 1918 kansalaissodan jälkeen saa huomiota, ja vaikka näiltä osin arvio tuntuu hieman deterministiseltä – kysymyksessä on kuitenkin monipolvinen asia, ja Tuunainen mainitsee myös itse vielä tuoreessa muistissa olleen 1930-luvun lapualaiskauden yhtenä repivänä tekijänä – on maininta totta kai sellaisenaan pätevä.

Sotilaiden ”moraalin” ja ”staminan” kaltaisten tekijöiden arvioimisessa Tuunainen palaa jälleen sujuvampaan kerrontaan ja pohjaa talvisodan suomalaisen taistelijan ja sotilasyhteisön arvionsa hyvin vankalle pohjalle. Lähinnä ehkä mentaliteetti- ja sosiaalishistorian piiriin kuuluvaa aihealuetta on jälleen kerran lähestytty sotatieteellisestä perspektiivistä, kansainväliseen tutkimukseen nojaten, ensiluokkaisesti, vastaansanomattomasti ja varsin värikkäästi. Logistiikan, tiedustelun, lääkintähuollon ja muiden vastaavien teemojen käsittelyssä Tuunainen sukeltaa jo varsin syvälle sotalaitoksen yksityiskohtiin. Esittely on perinpohjainen ja vetää hyvinkin vertoja jo mainitun Van Creveldin klassisen *Supplying War* -teoksen (1977) kerronnalle. Ennen kaikkea Tuunaisen teosta on kauttaaltaan miellyttävä lukea.

Tuunainen kuvaa hyvin paljon mottisotaa, ja vanhas-taan hänen perspektiivinsä on ollut Laatokan-Karjalan ja Pohjois-Suomen taistelujen tarkastelussa. Tämän seurauksena teoksessa nousevat yhtenä sotilaallisen tehokkuuden selittäjänä keskiöön maastontuntemus ja suomalaisten kyky käyttää ympäristöä ja luonnonmaise-maa hyväkseen; kuten teoksessa mainitaan, *Finns alig-*

ned themselves with nature. Nämä elementit kuitenkin jäivät sodan aikana enimmäkseen puuttumaan Karjalan Kannaksen pääpuolustuslinjalla käydyistä taisteluista, joka oli sodan varsinainen päänäyttämö. Tuunainen esittelee Kannaksen taistelukentät teoksessaan yhtä lailla huolellisesti ja huomauttaa myös neuvostojoukkojen kyvystä käyttää hyväkseen Kannaksen jäätyneitä vesireittejä ja ennen muuta jäätynyttä Suomenlahtea. Kontrasti pohjoisen korpisodan saartotaistelujen ja Kannaksen taisteluhautojen kiinteissä puolustusasemissa käydyn sodan välillä on kokonaan oma kiinnostava kysymyksensä, joka nostaa esille myös sen, miten eri rintamanosilla taistelijoiden sotakokemus saattoi olla hyvinkin erilainen.

Kaksi vuotta sitten ilmestyessään Tuunaisen kirja sai hyvän vastaanoton, jota voi pitää täysin ansaittuna. Talvisodan tutkiminen on sen jälkeen jatkunut, ja toivon mukaan jatkuu yhä. Vaikka sotahistorian painopiste on jo kohta kymmenen vuoden ajan ollut sosiaali- ja kulttuurihistorian perspektiiviin keskittyvässä ”uudessa sotahistoriassa”, on myös sotatieteiden perspektiivistä tehdyille tutkimuksille osin juuri tämän vuoksi suurempi tarve kuin koskaan. Kunnollinen sotatieteellinen tutkimus, jossa olisi ollut paljon parannettavaa, jäi kenties aikoinaan liiaksikin lapsipuolen asemaan ”uuden sotahistorian” boomin seurauksena. Tuunaisen teoksen voi katsoa paikkaavan tuolloin syntynyttä epäsuhtaa, ja tutkimuksena sotilaallisesta tehokkuudesta kyseessä on korkeinta kansainvälistä tasoa oleva tiivis, onnistunut ja hyvinkin tarpeellinen yleiskatsaus Suomen talvisotaan. Tässä mielessä Tuunaisen teos on jopa uuttakin sotahistoriaa uudemmaa.

Jussi Jalonen, FT
Tampereen yliopisto